

ASIA Esitutkintapäätösten puutteellisuus ja esitutkinnan viipyminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 14.8.2017 saapuneeksi kirjatussa kirjoituksessaan sekä lisäkirjoituksissaan 14.8. ja 28.8.2017 arvostellut Lounais-Suomen poliisilaitoksen menettelyä kolmessa tapauksessa. Ensimmäinen tapaus koskee kantelijan tekemiä kahta rikosilmoitusta, jotka liittyvät tapahtumiin eräässä ravintolassa. Kantelijan mukaan toinen ilmoitus koski ravintolan asiakkaan menettelyä ja toinen ravintolan tarjoilijan menettelyä. Kantelija on todennut kyllä saaneensa kaksi päätöstä asiassa, mutta molemmissa epäiltynä on ollut ko. tarjoilija. Ravintolan asiakasta koskevassa asiassa ei kantelijan mukaan sen sijaan ole tehty mitään toimenpiteitä.

Toinen tapaus koskee poliisin ohella syyttäjän menettelyä tilanteessa, jossa poliisipartio oli kantelijan mukaan poistanut kantelijan puhelimesta hänen ottamiaan valokuvia. Kantelija on kertonut tehneensä ilmoituksen epäilyistä virkarikoksesta. Asiaa ei kantelijan mukaan kuitenkaan tutkittu, koska syyttäjä päätti, että pelkkä väite jonkun syyllistymisestä rikokseen ei edellytä tutkintaa. Kantelijan ensisijaisena pyyntönä on ollut, että asiassa määrättäisiin esitutkinta käynnistettäväksi.

Kolmas tapaus liittyy kantelijan poliisille tekemään epäiltyä pahoinpitelyä koskevaan rikosilmoitukseen. Kantelija on todennut, että poliisi ei ollut tehnyt asiassa mitään. Kantelijan mukaan syyteoikeus oli ilmeisesti vanhenemassa syksyllä 2017.

SELVITYS

Lounais-Suomen poliisilaitoksesta on hankittu komisarion, rikoskomisarion ja rikosylikonstaapelin selvitykset sekä poliisilaitoksen selvitys ja lausunto. Poliisihallitus on antanut lausuntonsa hankitusta selvityksestä. Jäljennös annetuista selvityksistä ja lausunnoista oheistetaan kantelijalle tiedoksi.

Poliisihallituksesta on erikseen hankittu asian tutkintailmoitus sekä saatu puhelimitse tietoja 7.8.2018. Käytettävissäni ovat lisäksi olleet syyttäjän 22.8.2016 poliisirikosasiassa tekemät päätökset.

RATKAISU

1. Kantelussa mainittu ensimmäinen tapaus

1.1 Lähtökohtia

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Lain sanamuoto ”syytä epäillä” jättää jossain määrin harkintavaltaa sen suhteen, onko asiassa syytä epäillä rikosta ja onko esitutkinta näin ollen toimitettava. Ketään ei saa perusteetta asettaa rikoksesta epäillyn asemaan. Esitutkintalain esitöissä (HE 222/2010 vp, s. 177) todetaan muun ohella, että pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä ylitä esitutkintakynnystä. Esitutkinnan aloittamis päätökselle on voitava esittää asianmukaiset konkreettiset perusteet.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on ennen esitutkinnan aloittamista tarvittaessa selvittävä pykälän 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta sekä päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Sama koskee muuta vastaavaa esitutkintapäätöstä, joka voi vaikuttaa asianosaisten oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu päätöksestä on ilmentävä: 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta; 2) asianosaiset; 3) asia; 4) päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset; 5) päätöksen sisältö; ja 6) lisätietoja antavan esitutkintavirkamiehen yhteystiedot.

Oikeudellisten ratkaisujen perusteluilla on monia eri tehtäviä (ks. kokoavasti Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Pro & contra. Tuomion perustelemisen keskeisiä kysymyksiä. Talentum 2003 s. 63-99). Asianosaisten tulisi esitutkintapäätösten perusteella saada vastaus siihen, miksi esitutkintaa ei ole asiassa toimitettu tai se on lopetettu. Usein tämä kiinnostaa erityisesti asian asianomistajaa. Päätösten perusteleminen mahdollistaa myös ratkaisutoiminnan ulkoisen kontrolloitavuuden. Perusteleminen velvollisuudella on merkitystä myös tutkinnanjohtajan oman itsekontrollin kannalta, sillä hän joutuu päätöksen perusteluja kirjoittaessaan arvioimaan ratkaisunsa oikeudellista kestävyyttä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Oikeuskansleri ei voi puuttua viranomaisen harkintavaltansa rajoissa tapahtuvaan päätöksen tekoon. Oikeuskanslerilla ei myöskään ole toimivaltaa määrätä esitutkintaa toimitettavaksi tai antaa esitutkinnan toimittamista koskevia määräyksiä silloin, kun kysymys on yksityisten tekemiksi epäillyistä rikoksista. Oikeuskanslerilla on tällainen toimivalta ainoastaan epäiltyjen virkarikosten osalta, joiden erityissyyttäjänä hän toimii. Oikeuskanslerin toimivaltaan sen sijaan kuuluu muun muassa arvioida, onko viranomainen käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa lainmukaisesti.

1.2 Virheellinen päätösteksti esitutkintapäätöksessä

Lounais-Suomen poliisilaitoksessa kirjattiin kantelijan tarkoittamassa ensimmäisessä tapauksessa kaksi erillistä rikosilmoitusta, joista toinen koski ravintolan asiakkaan menettelyä (kunnianloukkaus) ja toinen ravintolan tarjoilijan menettelyä (muu tutkinta). Kyseisissä asioissa tutkinnanjohtajana toiminut komisario teki molemmissa päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa. Komisario myöntää selvityksessään kantelijan olevan täysin oikeassa siinä, että päätöksissä ei lainkaan otettu kantaa ravintolan asiakkaan menettelyyn. Komisarion mukaan syynä tähän oli, että ravintolan asiakkaan menettelyä koskeneeseen esitutkintapäätökseen oli vahingossa tullut ravintolan tarjoilijaa koskevan asian päätösteksti.

Selvää on, että virheellisen päätöstekstin päätyminen ravintolan asiakasta koskevan asian esitutkinnan aloittamattajättämispäätökseen ei täytä viranomaisen toiminnan asianmukaisuuden vaatimusta, eikä tällainen päätös myöskään täytä esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa esitutkintapäätökselle asetettuja vaatimuksia. Tapauksen kaltainen poliisin virheellinen menettely esitutkintapäätöstä laadittaessa on myös omiaan heikentämään viranomaistoimintaan kohdistuvaa luottamusta. Mainitun virheen seurauksena kantelija ymmärrettävästi jäi siihen käsitykseen, että poliisi ei ollut tehnyt ravintolan asiakasta koskevassa asiassa mitään toimenpiteitä.

Asianomistaja saa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n mukaan itse nostaa syytteen rikoksesta muun ohella, jos esitutkintaviranomainen on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta. Virheellisen sisältöinen päätös olla toimittamatta esitutkintaa voi näin ollen lisäksi olennaisesti vaikeuttaa asianomistajan syyteoikeuden käyttämistä. Käsillä olevassa tapauksessa virheellinen päätösteksti merkitsi tosiasiallisesti sitä, että kyseisessä esitutkinnan aloittamattajättämispäätöksessä oli virheelliset tiedot niin rikoksesta epäillyistä henkilöstä kuin epäillyistä teosta, joten asianomistajan syyteoikeuden käyttäminen mainitun päätöksen nojalla käytännössä estyi.

Virheellinen päätösteksti päättyi esitutkintapäätökseen mitä ilmeisimmin tutkinnanjohtajan inhimillisestä erehdyksestä, mutta tutkinnanjohtaja vastaa kuitenkin aina antamansa päätöksen sisällöstä. Asiaa kokonaisuutena arvioiden pidän riittävänä toimenpiteenäni kiinnittää tutkinnanjohtajana asiassa toimineen komisarion huomiota huolellisuuteen esitutkintapäätöstä laadittaessa.

Asiakirjoista ilmenee lisäksi, että kantelija kirjoitti jo syyskuussa 2016 oikeuskanslerinvirastoon muun ohella siitä, että poliisi ei kantelijan mielestä ollut tehnyt ravintolan asiakasta koskevassa asiassa mitään päätöstä. Apulaisoikeuskanslerin sijainen siirsi kantelijan kirjoituksen Lounais-Suomen poliisilaitoksen käsiteltäväksi. Poliisilaitoksen oikeusyksikkö antoi kantelijalle vastauksen maaliskuussa 2017.

Pidän puutteena sitä, että oikeusyksikkö ei kyseisessä vastauksessaan tuonut lainkaan esille asiassa tehtyä päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa, jossa siis oli virheellinen päätösteksti. Oikeusyksikkö totesi sen sijaan ravintolan asiakasta koskevasta asiasta muun ohella seuraavaa: ”Koska asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, asiassa ei myöskään ole rikoksesta epäiltyä. Näin ollen [ravintolan asiakas / nimi poistettu] asema tehtyjen selvitysten perusteella on siten ”osaisena asiassa”, eikä hänen osaltaan ole erikseen tehty tutkinnanpäätöstä.”

Oikeusyksikkö ei näin ollen mitä ilmeisimmin havainnut, että komisario oli tosiasiallisesti tehnyt päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa myös ravintolan asiakkaan menettelyä koskeneessa asiassa, mutta siihen oli siis tosiasiallisesti epähuomiossa sisällytetty ravintolan tarjoilijaa kos-

kevan asian päätösteksti. Asiakirjoista ei ilmene, että oikeusyksikkö olisi kysynyt asiasta mitään tutkinnanjohtajana toimineelta komisariolta.

Olen samaa mieltä Poliisihallituksen kanssa siitä, että mainittu puute oikeusyksikön vastauksessa on mitä ilmeisimmin ollut omiaan aiheuttamaan kantelijassa epäselvyyttä asian käsittelyn suhteen. Asia on koskenut kantelijan tekemän rikosilmoituksen käsittelyä ja kantelijan oikeutta asian asianmukaiseen käsittelyyn.

Saatan käsitykseni oikeusyksikön vastauksen puutteellisuudesta oikeusyksikön tietoon.

1.3 Esitutkintapäätöksistä tarkemmin

Käsillä olevassa tapauksessa on siis kyse kahdesta asiasta; yhtäältä rikosilmoituksesta, joka koski ravintolan asiakkaan menettelyä ja toisaalta rikosilmoituksesta, joka koski ravintolan tarjoilijan menettelyä. Komisario teki kummassakin asiassa päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa. Olen edellä jo arvioinut komisarion menettelyä siltä osin kuin hän sisällytti ravintolan asiakkaan menettelyä koskevaan päätökseensä virheellisen päätöstekstin. Komisario on sittemmin liittännyt päätökseensä oikean päätöstekstin.

Minulla ei käytettävissäni olevan aineiston perusteella ole perusteita todeta komisarion ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneensä sitä väärin päättäessään olla toimittamatta esitutkintaa mainituissa kahdessa asiassa. Komisarion laatimista päätöksistä totean kuitenkin erikseen seuraavan.

Poliisihallitus arvioi lausunnossaan, että ravintolan tarjoilijan menettelyä koskevassa päätöksessä on sinänsä asianmukaisesti kirjattu alkutiedot, asiassa hankittu selvitys sekä ratkaisun lopputulos. Poliisihallitus toteaa kuitenkin, että päätöksen perusteluista ei käy ilmi, minkä vuoksi siinä on viitattu rikoslain kunnianloukkausta koskevaan tunnusmerkistöön, koska esitietojen perusteella vaikuttaa siltä, että kunnianloukkaus ei joka tapauksessa olisi voinut tulla kysymykseen. Lisäksi kantelija on kantelussaankin viitannut tehneensä rikosilmoituksen ”syrjinnästä”. Poliisihallituksen mukaan päätöksen perusteluista tulisi ainakin yleisellä tasolla käydä ilmi, mikä rikostunnusmerkistö ilmoitustietojen perusteella voisi tulla kysymykseen, millä perusteella tämä arvio on tehty ja lopuksi minkä vuoksi tuossa konkreettisessa tapauksessa ei ole syytä epäillä rikoksen tapahtuneen.

Yhdyn Poliisihallituksen esittämiin näkemyksiin. Mainittu poliisin päätös olla toimittamatta esitutkintaa ei käytettävissäni olevan aineiston valossa vaikuta oikeudellisesti kestävältä siltä osin kuin siinä on arvioitu epäiltyä tekoa yksinomaan kunnianloukkauksen tunnusmerkistön valossa. Mikäli esitutkintaa ei toimiteta, tulee päätöksen pitää sisällään oikeudellinen arviointi siitä, miksi syytä epäillä -kynnys ei ylity. Päätöksessä olisi selostettava riittävässä laajuudessa ratkaisuun johtanutta päättelyä siten, että päätöksestä ilmenee, miten asiaa on mahdollisen epäillyn rikoksen tunnusmerkistön tai useampien tunnusmerkistöjen valossa arvioitu. Poliisi ei sinällään ole sidottu ilmoituksen tekijän mahdollisesti esittämään rikosnimikkeeseen. Merkitystä ei myöskään ole sillä, että tutkintailmoitukseen oli tapauksessa kirjattu rikosnimikkeeksi vain kunnianloukkaus. Esitutkinnan toimittamistarvetta arvioitaessa on lähtökohtaisesti otettava huomioon kaikki mahdolliset kyseeseen tulevat rikostunnusmerkistöt.

Poliisihallitus toteaa vielä, että kyseisen esitutkintapäätöksen perustelutekstien osalta on syytä kiinnittää huomiota terminologiaan, koska puheena olevan päätöksen väliotsikossa puhutaan ”tutkinnasta”, joka asiallisesti viittaa jo aloitettuun esitutkintaan, kun kyse on mitä ilmeisimmin ollut pikemminkin esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesta esiselvityksestä. Olen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

asiasta samaa mieltä. Korostan, että esitutkintapäätöksen sisällön perusteella ei saa jäädä tulokinnanvaraiseksi, onko päätöksessä kysymys esitutkinnan aloittamatta jättämisestä vai jo aloitetun esitutkinnan päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi.

Ravintolan asiakkaan menettelyä koskevan (komisarion myöhemmin korjaaman) päätöksen sisällöstä Poliisihallitus toteaa puolestaan, että päätöksen perustelut ovat sinänsä kattavat, mutta niissä ei esitetä mitään konkreettista seikkaa sille, minkä vuoksi melko laajasti referoitujen oikeusohjeiden perusteella asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Asiallisesti pelkästään ilmoitustietojen perusteella voidaan Poliisihallituksen mielestä todeta, että ottaen huomioon tutkinnan aloittamista koskevan melko matalan kynnyksen, pelkkien esitietojen valossa rikosta on sinänsä voinut aiheellisesti katsoa olleen syytä epäillä. Poliisihallituksen käsityksen mukaan ratkaisuun on saattanut vaikuttaa se, että komisarion selvityksen mukaan tapauksen todistaja ei tätä puhuttaessa kerro kuulleensa ravintolassa tapahtuneeksi väitettyä sanallista kunnianloukkausta. Poliisihallituksen mukaan tämä onkin sinänsä voinut hyväksyttävästi vaikuttaa tutkinnan aloittamista koskevaan harkintaan. Tästä ei kuitenkaan ole mainintaa varsinaisissa perusteluissa.

Epäselväksi Poliisihallituksen mielestä myös jää, minkä vuoksi muita paikalla olleita tai rikoksesta epäilyksi ilmoitettua henkilöä ei vastaavalla tavalla ole puhutettu alustavassa selvityksessä. Poliisihallituksen käsityksen mukaan mainitut toimenpiteet olisivat olleet melko vaivattomasti suoritettavissa ja niiden perusteella tutkinnan aloittamista koskeva harkinta olisi kyetty tekemään kokonaisvaltaisemmin tiedoin.

Minulla ei käytettävissäni olevien tietojen valossa ole perusteita arvioida asiaa toisin kuin Poliisihallitus. Esitutkintapäätösten perustelujen on vastattava kysymyksen, mikä tai mitkä tunnusmerkistökäsitteet ovat jääneet täyttymättä. Esitutkinnan toimittamatta jättämistä koskevan päätöksen perustelut on tässä tarkoituksessa sovitettava asianomaisen rikostunnusmerkistön tai tunnusmerkistöjen sisältöön ja kulloinkin käsillä olevan yksittäistapauksen erityispiirteisiin. Käsillä olevassa esitutkintapäätöksessä todetaan referoitujen oikeusohjeiden ja kirjallisuuden jälkeen johtopäätöksensä lähinnä vain, että esitutkintaa ei toimiteta ”[k]oska epäasiallisen kielenkäytön on mahdollisesti kuullut hyvin pieni määrä ihmisiä ja kokonaisharkinnan perusteella esille ei ole tullut sellaista seikkaa tai tapahtumaa, jonka perusteella poliisin olisi syytä epäillä rikosta ja aloittaa esitutkinta.”

Poliisin on ennen esitutkinnan aloittamista tarvittaessa selvitettävä rikosepäilyyn liittyviä seikkoja syytä epäillä -kynnyksen ylittymisen arviointia varten. Tässä selvittämisvaiheessa on mahdollista suorittaa esimerkiksi alustavia puhutteluja, joista säädetään esitutkintalain 7 luvun 20 §:ssä. Oikeuskanslerin tehtäviin ei lähtökohtaisesti kuulu ottaa kantaa tällaisten taktiseen tutkintaan kuuluvien puhuttelujen tarpeeseen tai riittävyys. Viitaten Poliisihallituksen lausuntoon pidän kuitenkin sinänsä perusteltuna, että rikosepäilyn taustat olisi tapauksessa selvitetty tarkemmin ennen kuin päätös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä tehtiin ja että tässä esiselvityksessä ilmenneet seikat olisi kirjattu esitutkintapäätökseen.

Kokoavasti totean, että rikosilmoituksen tekijällä on tarve saada tietää, miksi hänen tekemänsä ilmoituksen johdosta ei toimiteta esitutkintaa. Esitutkintapäätöksen asianmukaiset perustelut lisäävät luottamusta poliisin toimintaan ja mahdollistavat ratkaisujen ulkoisen kontrolloitavuuden. Perusteluilla on merkitystä myös ratkaisijan oman itsekontrollin kannalta, sillä päätöstä perustellessaan ratkaisija joutuu pohtimaan päätöksensä oikeudellista kestävyyttä.

Kerrotun perusteella saatan komisarion tietoon esitutkintapäätöksistä ja niiden perusteleminen edellä esittämäni näkemykset.

2. Kantelussa mainittu toinen tapaus

Kantelijan tarkoittamassa toisessa tapauksessa kihlakunnansyyttäjä teki elokuussa 2016 poliisimiehen tekemäksi epäiltyä rikosta koskevat kaksi päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa. Päätöksissä todetaan, että syyttäjälle annetun selvityksen mukaan kantelijan puhelimesta ei kuvia tai muuta materiaalia ollut poliisiin toimesta poistettu. Väite materiaalin poistamisesta puhelimesta jäi päätösten mukaan kantelijan väitteen varaan. Syyttäjän johtopäätöksensä oli, ettei asiassa ollut esitetty sellaista näyttöä, jonka perusteella olisi ollut syytä epäillä poliisimiesten syyllistyneen rikokseen.

Poliisin menettely kantelijan tarkoittamassa tapauksessa on kerrotuin tavoin ollut syyttäjän arvioitavana. Minulla ei ole aihetta epäillä kihlakunnansyyttäjän ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneensä sitä väärin taikka muutoinkaan menelleen toimenpiteitäni edellyttävällä tavalla päättäessään olla toimittamatta esitutkintaa. Minulla ei ole oikeudellisia perusteita arvioida poliisin menettelyä toisin kuin syyttäjä on tehnyt. Käytettävissäni olevasta aineistosta ei myöskään ilmene sellaista, jonka perusteella minulla olisi aihetta epäillä poliisin menelleen tavalla, joka antaisi minulle laillisuusvalvojana aihetta toimenpiteisiin.

3. Kantelussa mainittu kolmas tapaus

Kantelija teki syyskuussa 2015 (Poliisihallituksen lausunnossa mainitaan erheellisesti, että rikosilmoitus olisi tehty toukokuussa 2015) poliisille rikosilmoituksen epäilyistä pahoinpitelystä. Asiaa koskevan poliisin tutkintailmoituksen selostusosan mukaan esitutkinnassa ei aluksi saatu selvitettyä rikoksesta epäillyn henkilöllisyyttä. Tutkinnanjohtajana asiassa toimineen rikoskomisarion mukaan poliisi teki kesäkuussa 2017 päätöksen tutkinnan keskeyttämisestä. Mitään kirjallista päätöstä keskeyttämisestä ei ole oheistettu poliisiin antamaan selvitykseen, eikä Poliisihallituksesta saadun tiedon mukaan tällaista päätöstä löydy myöskään poliisiasiain tietojärjestelmästä. Selvityksen mukaan poliisille syyskuussa 2017 tehdyn toisen rikosilmoituksen tutkinnan yhteydessä tätä epäiltyä pahoinpitelyä koskevan asian tutkintaa joka tapauksessa jatkettiin, kun kantelijaan (asianomistajaan) saatiin yhteys. Asiassa tutkijana toimineen rikosylikonstaapelin selvityksestä ja asiaa koskevaan tutkintailmoitukseen kirjatusta tiedosta päätellen kyse oli siitä, että poliisilla ei aiemmin ollut tiedossa kantelijan ajantasaista puhelinnumeroa.

Rikoskomisarion mukaan kuulustelussaan lokakuussa 2017 kantelija kertoi asianomistajana tapahtumista selvityksestä ilmenevästi ja totesi, ettei hänellä ole asiassa vaatimuksia. Kuulustelussa kerrotun perusteella teko arvioitiin lieväksi pahoinpitelyksi ja kantelijan ilmoitettua, ettei hänellä ole vaatimuksia, asian tutkinta päätettiin ja asiasta ilmoitettiin kantelijalle.

Esitutkinta päättyi siis asiassa saatujen selvitysten perusteella siihen, että kantelijalla (asianomistajalla) ei ollut asiassa vaatimuksia. Kantelijan väittäessä kuitenkin kantelussaan, että poliisi ei ollut tehnyt asiassa mitään toimenpiteitä ja rikosilmoituksen tekemisestä oli kanteluhetkellä kulunut lähes kaksi vuotta, arvioin seuraavassa kyseisen esitutkinnan mahdollista aiheutonta viipymistä seuraavasti.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheutonta viivytystä. Mainitun säännöksen ohella asian käsittelyn viivytyksettömyyttä edellyttää valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentti, jonka mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä, sekä viime kädessä perustuslain 21 §:n 1 momentti, jossa turvataan jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi viranomaisessa asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, vaan esitutinnan hyväksyttävää aikaa on arvioitava ottaen huomioon muun muassa sen laatu, laajuus ja yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutinnan toimittamiseen liittyvät muut tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit ja poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutinnan keston.

Lähtökohtana on pidettävä, että esitutkinta tulee toimittaa loppuun sellaisessa ajassa, että tutkittavana olevan rikoksen syyteoikeus ei pääse vanhentumaan ja että syyttäjälle jää kohtuullinen aika syyteharkinnan suorittamista varten. Huomiota on kiinnitettävä myös asianomistajan mahdollisuuksiin saattaa asia itse vireille tuomioistuimessa, mikäli esitutkintaa ei toimiteta tai saateta loppuun, taikka mikäli syyttäjä päättää olla nostamatta syytettä. Esitutkinnalle käytettävissä oleva aika jää luonnollisesti riippumaan muun muassa siitä, mikä on epäillyn rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika ja siitä, koska epäilty rikos on tullut poliisin tietoon.

Poliisi ei ole selvityksissään ottanut nimenomaisesti kantaa käsillä olevan esitutinnan tutkinta-aikaan. Selvää kuitenkin on, että kantelijan (asianomistajan) kuulustelu oli suoritettu yli kaksi vuotta rikosilmoituksen tekemisen jälkeen. Mainittua aikaa on lähtökohtaisesti pidettävä varsin pitkänä. Poliisi ei ole selvityksissään kertonut tehneensä esitutkinnassa mitään tutkintatoimenpiteitä ennen asianomistajakuulustelun suorittamista. Tutkintailmoituksesta ilmenee näiltä osin ainoastaan, että epäillyn teon tapahtumapaikan kameravalvontaa oli selvitetty.

Selvitysten mukaan esitutkinta oli ennen asianomistajakuulustelua ollut tosiasiallisesti keskeytettynä, koska rikoksesta epäillyn henkilöllisyyttä ei ollut saatu selvitettyä ja poliisilla ei ollut tiedossa kantelijan ajantasaista puhelinnumeroa. Alun perin ”tavalliseksi” pahoinpitelyksi (jonka vanhenemisaika on viisi vuotta) kirjattua tekoa oli asianomistajakuulustelun jälkeen pidetty lievänä pahoinpitelynä (jonka vanhenemisaika on kaksi vuotta), joten mikäli kantelija ei olisi luopunut vaatimuksistaan, olisi rikos tosiasiallisesti vanhentunut tutkinnan aikana.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tutkinnanjohtajan on tarpeellisella huolellisuudella varmistuttava myös siitä, että tutkinnassa olevien rikosasioiden kvalifointi tulee asianmukaisesti arvioiduksi myös siitä näkökulmasta, ettei mahdollinen nimikkeen lieventyminen aiheuta odottamattomia vanhentumisia tutkinnan aikana. Yhdyn Poliisihallituksen mainituin tavoin esittämään. Olen niin ikään samaa mieltä Poliisihallituksen kanssa siitä, että yksin se seikka, että poliisilla ei ole ollut asianomistajan ajantasaista puhelinnumeroa, ei ole ollut riittävä peruste toimenpiteiden siirtämiselle.

Edellä kerrotun perusteella pidän esitutkintaa aiheettomasti viivästyneenä. Pidän riittävänä toimenpiteenäni kiinnittää tutkinnanjohtajana asiassa toimineen rikoskomisarion huomiota velvollisuuden toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä.

4. Toimenpiteet

Kiinnitän kohdassa 1.2 esittämäni tavoin komisarion huomiota huolellisuuteen esitutkintapäätöstä laadittaessa. Saatan lisäksi hänen tietoonsa kohdassa 1.3 esitutkintapäätöksistä ja niiden perustelemisesta esittämäni näkemykset.

Saatan kohdassa 1.2 esittämäni käsityksen Lounais-Suomen poliisilaitoksen oikeusyksikön kantelijalle antaman vastauksen puutteellisuudesta oikeusyksikön tietoon.

Kiinnitän kohdassa 3 esittämäni tavoin rikoskomisarion huomiota velvollisuuteen toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Päätös lähetetään tiedoksi Lounais-Suomen poliisilaitoksen poliisipäällikölle ja Poliisihallitukselle.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Markus Löfman

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi